

ks. Jan Dziedzic¹

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Święty Jan Paweł II i jego pontyfikat w opinii słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku UPJPII w Krakowie

Streszczenie

Celem prezentowanego artykułu jest ocena osoby i pontyfikatu św. Jana Pawła II z racji setnej rocznicy jego urodzin. Program badawczy został zrealizowany na podstawie zmodyfikowanej ankiety *Polacy a Papież*, którą przygotował ks. prof. Józef Makselon. Grupę respondentów tworzyli słuchacze, działającego przy Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Pośród 176 ankietowanych było 88,6% kobiet i 11,4% mężczyzn w wieku od 50 do 87 lat. Ankietowani to osoby zdecydowanie wierzące (59,7%) i wierzące (35,8%), charakteryzujące się wysokimi praktykami religijnymi.

Święty Jan Paweł II był dla ankietowanych namiestnikiem Chrystusa (49,3%), głową Kościoła katolickiego (13,2%) i najwyższym autorytetem moralnym (19,1%). Był on postrzegany jako człowiek głębokiej wiary (27,1%), mądrości (21,7%), mocy ducha (12,2%).

Głównymi osiągnięciami pontyfikatu były: odbudowa wiary (32,5%), obalenie komunizmu (28,5%) oraz pielgrzymowanie do wielu krajów (26,1%). Do najważniejszych tematów papieskiego nauczania zostały zaliczona problematyka wiary (19,2%), miłości ojczyzny (16,7%), małżeństwa i rodziny (15%).

Respondenci deklarują, że są gotowi do pracy nad sobą i zmiany postaw oraz do wprowadzania w życie nauczania papieskiego. Zdają sobie jednak sprawę z czekających ich trudności, dlatego często (49,4%), a nawet codziennie (30%) modlą

¹ Ks. Jan Dziedzic (ORCID: 0000-0002-7229-8657) – dr hab., prof. UPJPII, kierownik Katedry Psychologii Pastoralnej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Kierownik dyscypliny nauki teologiczne. Koordynator współpracy naukowej z Wydziałem Teologii Katolickiej Uniwersytetu Ruhry w Bochum. Kierownik Uniwersytetu Trzeciego Wieku przy UPJPII. Członek Post-Netzwerks der mittel- und osteuropäischen Pastoraltheologinnen und Pastoraltheologen z siedzibą w Wiedniu. Jest autorem kilkudziesięciu artykułów i kilku książek. Jego badania naukowe koncentrują się wokół psychologii pastoralnej i tanatologii.

się do Boga za pośrednictwem św. Jana Pawła II. Ankietowani pamiętają również o modlitwie w intencji dzieci i wnuków (29,2%), o zgodę w ojczyźnie (25,4%) i o zdrowia dla siebie (22,6%).

Słowa kluczowe: Jan Paweł II, pontyfikat, nauczanie, postawy, Uniwersytet Trzeciego Wieku

Summary

Saint John Paul II and his Pontificate in the Opinion of Students of the Third Age University at the Pontifical University of John Paul II in Krakow

The purpose of this article is to evaluate the person and the pontificate of Saint John Paul II due to the centenary of his birth. The research program was implemented on the basis of a modified survey "Poles and the Pope" prepared by Fr. prof. Makselon. The group of respondents was composed of students of the Third Age University at the Pontifical University of John Paul II in Krakow. Among the 176 respondents aged 61 to 75, women constituted 88.6% and men 11.4%. The respondents were firm Catholic believers (59.7%) and believers (35.8%), characterized by high religious practices.

According to the survey, St. John Paul II was the Governor of Christ (49.3%), head of the Catholic Church (13.2%) and the highest moral authority (19.1%). He was seen as a man of deep faith (27.1%), wisdom (21.7%) and power of spirit (12.2%). The main achievements of the pontificate were: the restoration of faith (32.5%), the overthrow of communism (28.5%) and pilgrimages to many countries (26.1%). The most important topics of papal teaching included issues of faith (19.2%), love for the homeland (16.7%), marriage and family (15%).

The respondents declare that they are ready to work on themselves to implement papal teaching. However, they are aware of difficulties ahead, so they often (49.4%) and even daily (30%) pray asking St. John Paul II to intercede with the Lord on their behalves. The respondents also remember to pray for their children and grandchildren (29.2%), for the consent in their homeland (25.4%) and for their health (22.6%).

Keywords: John Paul II, pontificate, teaching, attitudes, University of the Third Age

Niniejszy artykuł nawiązuje do wcześniejszych publikacji, które opierając się na badaniach empirycznych, próbowały opisać pontyfikat św. Jana Pawła II i jego znaczenie dla ludzi, zarówno wierzących, jak i niewierzących. Problematyką papieską zajmowali się indywidualni badacze²,

² Por. J. Makselon, *Fascynacja i wezwanie. Ostatni pobyt Ojca Świętego w PRL*, Rzym 1992, s. 89; J. Makselon, *Wezwanie i opór. Polacy a Jan Paweł II*, Rzym 1997, s. 102.

a także szersze zespoły pracujące na uniwersytetach. W Polsce były to m.in.: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, UKSW w Warszawie, UPJPII w Krakowie. Badania te były prowadzone w czasie trwania pontyfikatu papieża, a także po jego śmierci³.

Prezentowany artykuł posiada wyjątkowy charakter, ponieważ odnosi się do osoby św. Jana Pawła II i jego pontyfikatu w setną rocznicę urodzin i 15 lat po jego śmierci. Dużym ułatwieniem badawczym jest to, że grupę respondentów stanowią seniorzy z Uniwersytetu Trzeciego Wieku [dalej: UTW], którzy pamiętają jeszcze papieża z audiencji w Rzymie i z pielgrzymek do Polski, w tym do Krakowa. Byli oni także bezpośrednio lub poprzez media świadkami beatyfikacji i kanonizacji Jana Pawła II⁴.

Z racji tego, że wszyscy respondenci, biorący udział w badaniach są słuchaczami UTW działającego przy UPJPII w Krakowie, warto zaznaczyć, że instytucja ta powstała w 2011 roku, a obecnie posiada 550 słuchaczy, w zdecydowanej większości kobiet, którzy zasadniczo interesują się teologią, filozofią i problematyką z zakresu nauk społecznych. Są to więc osoby, które w środowisku Krakowa, gdzie działa kilkanaście takich jednostek, dokonały wyboru uczelni o profilu religijnym, której patronem jest Jan Paweł II, będący przedmiotem niniejszych badań empirycznych.

Artykuł składa się z pięciu punktów. Najpierw zostanie naświetlona sylwetka Jana Pawła II, następnie omówimy program badań własnych i scharakteryzujemy respondentów. Po takim wprowadzeniu przedstawimy wyniki badań. Będzie to miało miejsce w następującej kolejności: osoba Jana Pawła II, osiągnięcia pontyfikatu, nauczanie papieża oraz zmiana postaw i wstawiennictwo świętego patrona.

³ Por. B.J. Soiński, *Doświadczenie religijne a postawy studentów w obliczu śmierci Jana Pawła II*, Poznań 2006, s. 183; J. Dziedzic, *Żaloba po śmierci Jana Pawła II. Analiza ilościowo-jakościowa Księgi kondolencyjnej. Internauci w hołdzie Janowi Pawłowi II*, Kraków 2009.

⁴ Por. T. Sasińska-Klas, *Kanonizacja Jana Pawła II w 2014 roku. Jej medialny wizerunek w opiniotwórczych mediach drukowanych w Polsce - rok po wydarzeniu*, w: *Wielkość czy autorytet? Jan Paweł II w przekazach polskich mediów podczas jego kanonizacji*, red. J. Olędzki, T. Sasińska-Klas, Warszawa 2016, s. 98–114.

1. Obraz św. Jana Pawła II

W roku 2020 upływa 100 lat od narodzin Jana Pawła II i 15 lat od jego śmierci. Warto więc w tym kontekście jeszcze raz spojrzeć na jego niezwykłą osobę i trwający prawie 27 lat pontyfikat, którego owoce, jak się wydaje, są nie do oszacowania. Wielkość osoby papieża potwierdza jego szybka beatyfikacja, która odbyła się zaledwie 6 lat po jego śmierci (1 maja 2011) i jego kanonizacja 3 lata później, 27 kwietnia 2014 roku.

Święty Jan Paweł II był nazwany „papieżem pielgrzymem”. Odbył 104 pielgrzymki zagraniczne, podczas których odwiedził 132 kraje i około 900 miejscowości. Podczas pielgrzymek wygłosił 2400 przemówień. W czasie swego pontyfikatu papież z Polski ogłosił 14 encyklik, 15 adhortacji, 12 konstytucji apostolskich i 64 listy apostolskie. Imponująca jest także liczba dokonanych przez niego beatyfikacji (1318) i kanonizacji (478)⁵.

Zabiegał o jedność między kościołami chrześcijańskimi i dostrzegał potrzebę ekumenizmu. Wielką troską otaczał ludzi starszych, ubogich i chorych. Odwiedzał więźniów. To on w roku 1986 zapoczątkował spotkania młodych. Dał się poznać jako wielki obrońca życia. W encyklice *Evangelium vitae* papież pisze:

Życie, które Bóg daje człowiekowi, jest inne i odrębne od życia wszelkich innych stworzeń żyjących, jako że człowiek, choć jest spokrewniony z prochem ziemi, jest w świecie objawieniem Boga, znakiem Jego obecności, śladem Jego chwały⁶.

Na szczególną uwagę zasługują ostatnie lata pontyfikatu, kiedy widoczne było cierpienie Jana Pawła II. Jego umieranie i śmierć wywarły ogromne wrażenie na ludziach i to nie tylko wierzących. W wielu krajach po śmierci papieża została ogłoszona żałoba narodowa. Na całym świecie odbywały się nabożeństwa żałobne, marsze i inne zgromadzenia, np. przy oknie papieskim w Krakowie zebrał się ogromny tłum ludzi,

⁵ Por. A. Witkowski, *O Janie Pawle II*, cz. 1 (GB nr 44): pontyfikat Jana Pawła w liczbach <http://www.bratalbert.com.pl/content/podsumowanie-pontyfikatu-jana-pawla-ii-cz-1.pdf> (30.12.2019).

⁶ Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, nr 34, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/encykliki/evangelium_1.html (30.12.2019).

by uczcić wielkiego człowieka i rodaka. W licznych miejscach zostały wystawione księgi kondolencyjne, aby móc wyrazić swój smutek, żal i chrześcijańską nadzieję, płynącą z przekonania, że Jan Paweł II jest już w Domu Ojca. W tym czasie wierni częściej korzystali z sakramentu pokuty, deklarując swoją radykalną przemianę. Dowodem częstych nawróceń mogą być wpisy do księgi kondolencyjnej *Internauci w hołdzie Janowi Pawłowi II*, zawierającej 1 milion 40 tys. 843 wypowiedzi, które dokumentują przeżywanie żałoby i zmianę postaw po śmierci papieża.

Osobę Jana Pawła II i jego pontyfikat dobrze charakteryzują słowa kardynała Józefa Ratzingera, wygłoszone w czasie pogrzebu:

Miłość do Chrystusa była najbardziej przemożną siłą w życiu naszego umiłowanego Ojca Świętego: wie o tym każdy, kto widział, jak się modlił, i słyszał, jak głosił słowo Boże. Dzięki temu głębokiemu zakorzenieniu w Chrystusie mógł on dźwigać ciężar, który przerasta siły człowieka: mógł być Pasterzem owczarni Chrystusa, Jego Kościoła powszechnego⁷.

Swoje opinie wypowiadają także zwykli ludzie. Oto kilka z nich, zamieszczonych po jego śmierci w księdze kondolencyjnej⁸:

Odszedł człowiek, który zmienił ten świat. Zmienił na lepsze. 27 lat jego pontyfikatu wpłynie na setki lat Kościoła i historii (Marcin Gabrys, 2005-04-02 22:37:10).

Twoje świadectwo wiary nawróciło wiele osób i rzuciło nowe światło na Kościół katolicki (Łukasz, 2005-04-09 13:00:31).

Patrzysz na nas z okna domu Pana Niebieskiego. Chciałabym cię prosić, abyś dalej wskazywał nam prawdziwą drogę do nieba. Będę robiła wszystko, aby cię nie zawieść. Pomóż wytrwać mi i innym w twojej obietnicy (Karolina N. 2005-04-09 05:22:26).

Dzisiaj, piętnaście lat od śmierci Jana Pawła II, rodzą się pytania o właściwe wykorzystanie pontyfikatu papieża z Polski. Jedna z respondentek, uczestniczących w poniższych badaniach, pisze:

⁷ Por. „Pójdź za mną”. *Homilia na pogrzebie Jana Pawła II 8 kwietnia 2005*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_pogrzebjp2_or_08042005.html (29.12.2019).

⁸ Por. J. Dziezic, *Żałoba po śmierci Jana Pawła II. Analiza ilościowo-jakościowa Księgi kondolencyjnej „Internauci w hołdzie Janowi Pawłowi II”*, Kraków 2009, s. 216 i 229.

Dorasta już pokolenie, które nie znało żyjącego papieża. Dla nich emocjonalne podejście do Ojca Świętego odgrywa coraz mniejszą rolę. Liczy się tylko chłodna ocena faktów, poglądów. Mimo, że nie ma już religijnego uwielbienia dla papieża, które było widoczne zaraz po jego śmierci, to jednak w przeważającej opinii ludzi na świecie, pozostaje szacunek i uznanie dla tego, co robił i głosił w okresie swego pontyfikatu. Zasłużył na przydomek „Wielki” (kobieta, lat 72, wyszkt. wyższe).

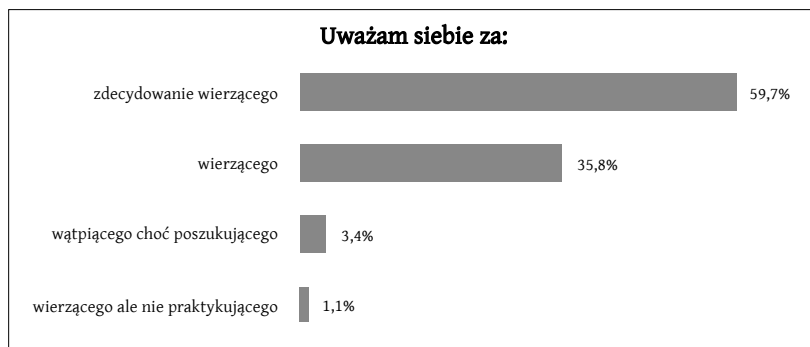
2. Program badań własnych i charakterystyka respondentów

Zasadniczym celem przeprowadzonych badań jest ocena osoby Jana Pawła II i jego nauczania. Realizacja programu badań obejmuje trzy zagadnienia: percepcję papieża i jego pontyfikatu, znaczenie nauczania papieskiego oraz zmianę postaw respondentów, która łączy się z pracą nad sobą i prośbą o pomoc świętego rodaka. Do osiągnięcia powyższego celu wykorzystano ankietę *Polacy a Papież*, opracowaną przez ks. prof. Józefa Makselona – kierownika Katedry Psychologii Religii Wydziału Filozoficznego UPJPII w Krakowie, która została zmodyfikowana na potrzeby naszego badania. Ankieta składała się z instrukcji oraz z 25 pytań. Dotyczyły one samooceny religijnej, pytań tematycznych oraz danych osobowych. W analizie wyników wykorzystano 20 najważniejszych pytań. Wśród nich były pytania otwarte, dzięki którym respondenci mogli udzielić szerszych wypowiedzi.

Badania zostały przeprowadzone wśród słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, działającego przy Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie. Miały one miejsce w czasie wykładów w listopadzie 2019 roku. Analiza została przeprowadzona na podstawie wyników z 176 ankiet. Wśród badanych było 156 kobiet, co stanowiło 88,6% oraz 20 mężczyzn, tj. 11,4%. Powyższe proporcje są zgodne z ilością słuchaczy UTW, w którym dominują kobiety.

Wiekowo respondenci znajdowali się w przedziale od pięćdziesiątego roku życia, aż do przekraczającego osiemdziesiąt lat. Najliczniej byli reprezentowani słuchacze w grupach wiekowych: 61–65 lat (27,4%), 66–70 lat (29,2%) oraz 71–75 lat (22,0%). Jeśli chodzi o pochodzenie to 40,1% badanych zadeklarowało pochodzenie inteligenckie, 30,5% robotnicze, 18,7% robotniczo-chłopskie, a 10,7% chłopskie.

Wśród wypełniających ankiety dominowały osoby z wyższym wykształceniem. Było ich 98, co stanowiło 56% respondentów. Na drugim miejscu znalazły się osoby z wykształceniem średnim, w ilości 67, co stanowi 38,3% badanej próby. Reszta to osoby z wykształceniem pomaturalnym – 4,6% i zawodowym – 1,1%.

Wykres 1. Autodeklaracja religijna.

Biorąc pod uwagę religijność respondentów należy zaznaczyć, że zdecydowana większość z nich deklaruje się jako zdecydowanie wierzący (59,7%) lub wierzący (35,8%). Tylko 1,1% badanych zalicza się do osób wierzących, ale niepraktykujących, a 3,4% ankietowanych określa się jako wątpiący i poszukujący.

Badani słuchacze UTW deklarują także wysokie praktyki religijne. Aż 78,6% z nich wykazało uczęszczanie do Kościoła w każdą niedzielę, a 15,9% nawet codziennie. Tylko 1,2% odwiedza kościół raz w miesiącu, a 1,7% rzadko. Podając swoją motywację uczęszczania do kościoła, respondenci piszą:

Idę do kościoła, aby spotkać się z Jezusem Eucharystycznym, uczestniczyć w ofierze Pana Jezusa na krzyżu, dziękować za Jego nieskończoną miłość, dobrodziejstwo, którymi nas obdarza, prosić o przebaczenie grzechów i o łaski potrzebne do dalszego życia (kobieta, lat 59, wyksz. wyższe).

Uczestnictwo w Eucharystii i obecność Jezusa w codzienności daje siłę, pokój wewnętrzny, a nade wszystko nadzieję. Jemu powierzam troski i radości, życie swoje i najbliższych (kobieta, lat 66, wyksz. wyższe).

W swoich wypowiedziach respondenci podkreślają, że chodzą do kościoła, bo czują się katolikami, przyjmują sakramenty święte i myślą o życiu wiecznym. Przypominają również, że niedziela jest dniem Pańskim i uczestnictwo we mszy świętej jest wtedy obowiązkiem katolika.

3. Pontyfikat św. Jana Pawła II

Osobowość Jana Pawła II i jego niezwykle pontyfikat były analizowane zarówno przez naukowców, jak i publicystów⁹. Powstało na ten temat wiele prac za jego życia i po jego śmierci¹⁰. Poza niezliczonymi publikacjami teoretycznymi, znanych jest wiele pozycji książkowych i artykułów opartych na badaniach empirycznych¹¹.

Badania były przeprowadzane wśród wszystkich grup społecznych, przede wszystkim zaś wśród młodzieży, studentów i dorosłych. Respondenci byli z wielu środowisk i deklarowali różną samoocenę religijną. Aktualnie prezentowane badania uwzględniają tylko seniorów i to z jednego środowiska związanego z Uniwersytetem Papieskim Jana Pawła II w Krakowie. Na podstawie wypowiedzi takich respondentów ukazujemy, jak postrzegają osobę świętego papieża, i oceniamy jego pontyfikat.

3.1. Osoba św. Jana Pawła II

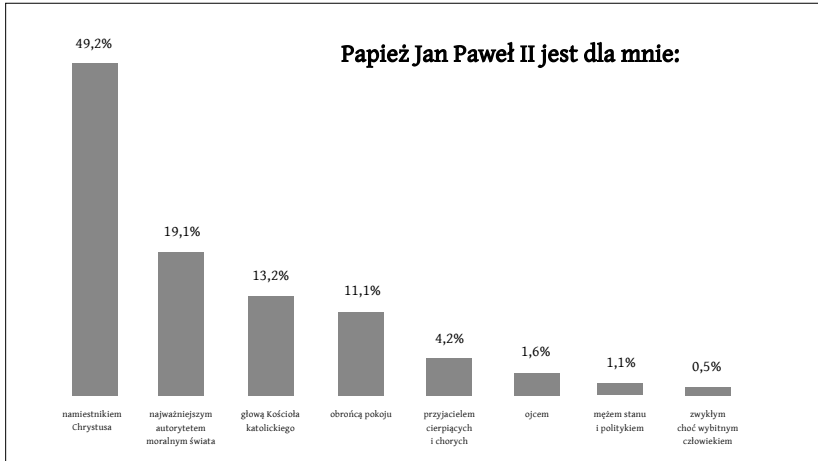
Patrząc od strony eklezjalnej Jan Paweł II był dla respondentów namiestnikiem Chrystusa (49,3%) i głową Kościoła katolickiego (13,2%). Z punktu widzenia społecznego był najwyższym autorytetem moralnym (19,1%), obrońcą pokoju (11,1%) oraz przyjacielem chorych i cierpiących (4,2%). Bardzo rzadko patrzy się na papieża jako na ojca (1,6%), męża stanu i polityka (1,1%) oraz zwykłego, ale wybitnego człowieka (0,5%).

⁹ Por. J. Makselon, *Percepcja Jana Pawła II przed ostatnią wizytą w Polsce*, „Analekta Cracoviensia” 27 (1996), s. 74.

¹⁰ Por. J. Dziedzic, *Umieranie i śmierć Jana Pawła II a doświadczenie żaloby*, „Communio” 32 (2012) nr 3 (179), s. 147–167.

¹¹ Por. P. Brańka, *Religijność a percepcja Jana Pawła II przez młodzież*, Sosnowiec 2002, s. 225.

Osoby starsze postrzegają więc Jana Pawła II łącząc jego osobę z pełnią przez niego funkcją.

Wykres 2. Najważniejsze funkcje Jana Pawła II.

Jan Paweł II – w opinii ankietowanych był osobą, która wyzwalała u innych dobro, empatię, inspirowała do działania i ubogacała duchowo. Był on dla pokolenia badanych seniorów autorytetem w każdej dziedzinie. Mówią: „myśmy go po prostu kochali całym sercem”. Obok miłości widoczny jest wobec niego podziw za głęboką wiarę (27,1%), mądrość (21,7%), moc ducha (12,2%) oraz jego wyjątkową osobowość.

Seniorzy z UTW piszą:

Papież był wspaniałym człowiekiem, moim bohaterem. Imponował mi swoją pogodą ducha, cierpliwością, wiarą i mądrością (kobieta, lat 63, wyksz. średnie).

Ojciec Święty jako osobowość typu renesansowego łączył w sobie erudycję z modlitwą: pokazywał jak wiązać rozum i wiarę w czasach zamętu aksjologicznego, był i jest wciąż dla mnie, przewodnikiem na drodze dobra, prawdy i piękna. Pomaga mi, aby one we mnie wzrastały (kobieta, lat 71, wyksz. wyższe).

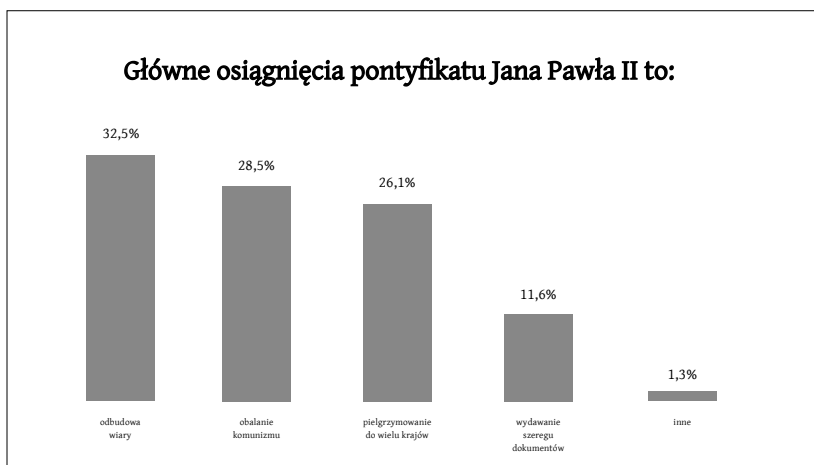
Dla wielu seniorów Jan Paweł II był człowiekiem świętym już za życia, dlatego stał się on dla części respondentów drogowskazem przez całe

dorośle życie. Żartowali oni, że papież ma „gorącą linię” z Panem Bogiem. Patrząc na jego modlitwę, dziękowali Bogu, że dane jest im żyć tu i teraz. Podkreślają, że dalej potrzebują papieża w swoim osobistym życiu. Uważają, że brakuje go także dzisiaj Polsce i światu.

Zdaniem słuchaczy UTW nauczanie papieskie trafiało do serca, a przyjmowane przez niego z godnością cierpienie stawało się wzorem dla chorych. Jego umieranie było dla wierzących czasem refleksji nad swoim życiem, a dla wielu nawet punktem zwrotnym w zmianie postaw. Papież tłumaczył sens cierpienia i nie obwiał się pokazywać swojej choroby. W naszym postępowaniu powinniśmy wciąż kierować się jego nauczaniem w kwestii wiary, moralności, życia rodzinnego.

3.2. Osiągnięcia pontyfikatu św. Jana Pawła II

Studenci Uniwersytetu Trzeciego Wieku do głównych osiągnięć pontyfikatu zaliczają odbudowę wiary (32,5%), obalenie komunizmu (28,5%) oraz pielgrzymowanie do wielu krajów (26,1%). Podkreślają też znaczenie nauczania papieskiego, które zostało zamieszczone w szeregu dokumentach (11,6%).

Wykres 3. Osiągnięcia pontyfikatu Jana Pawła II.

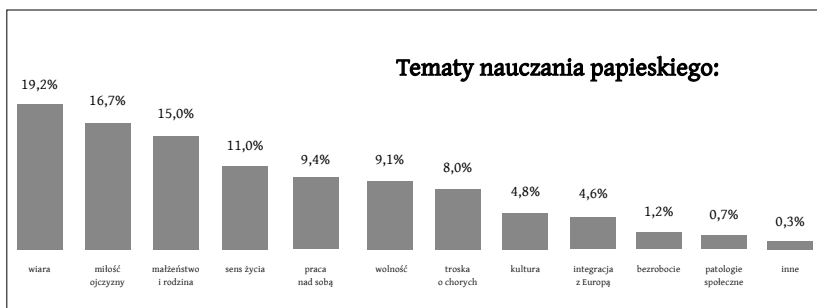
Główne owoce okresu jego posługi papieskiej są opisane przez respondentów na poziomie osobistym, kościelnym i narodowym. Słuchacze UTW podkreślają, że pontyfikat Jana Pawła II pomógł im samym w zbliżeniu się do Boga, znalezieniu radości w wierze i ugruntowaniu w praktykach religijnych. Utwierdził ich także w przekonaniu o sensie życia z Chrystusem. Twierdzą, że papież dodał im odwagi w publicznym wyznawaniu wiary oraz manifestowaniu przynależności do Kościoła. Jego pielgrzymki były wielkim zaproszeniem do dobrego uczciwego życia i poszerzyły ich horyzonty w pełnym godności spojrzeniu na drugiego człowieka. Pomogły również w zrozumieniu sensu cierpienia i choroby.

Pomimo zagrożeń zewnętrznych i wewnętrznych Jan Paweł II wprowadził Kościół w trzecie tysiąclecie. Dzięki niemu Kościół zyskał na wartości i znaczeniu. Stał się bardziej przystępny i zrozumiały. Wielu ludzi powróciło do wspólnoty eklezjalnej. Młodzi dostrzegli w papieżu autorytet w świecie bez autorytetów. Papież z Krakowa był blisko ludzi. Zjednywał ich dla Kościoła. Pielgrzymując w najdalsze zakątki globu, otworzył Kościół na świat, a świat, dzięki jego podróżom docenił katolicyzm. Zyskał on również dużą liczbę nowych wiernych, zwłaszcza wśród młodzieży i ludzi Trzeciego Świata. Pojawiły się też liczne powołania do kapłaństwa i zakonów.

Jan Paweł II doprowadził także do przemian ustrojowych w Europie Wschodniej, przyczynił się do odzyskania niepodległości przez Polskę, pobudził ludzi do działania i do przezwyciężenia strachu wobec reżimu komunistycznego. Jako wielki papież Polak, podnosił godność narodu polskiego i zawsze stawał w jego obronie. Przyznawał się do tego, że jest Polakiem. Dzięki niemu, Polska stała się znana na całym świecie. Ludzie poczuli się pewni i stali się bardziej odważni. Jan Paweł II pojawił się w niezwykle trudnym momencie dla Polski, co jednak mu nie przeszkodziło, aby pomóc rodakom w przetrwaniu tego kryzysu. Można powiedzieć, że żyjemy dziś w wolnym kraju, w głównej mierze, dzięki naszemu Ojcu Świętemu.

4. Nauczanie św. Jana Pawła II

Spośród wielu tematów papieskiego nauczania słuchacze UTW wybrali problematykę wiary (19,2%), miłości ojczyzny (16,7%), małżeństwa i rodziny (15%) oraz sensu życia (11%). Ważna dla nich były także praca nad sobą (9,4%), wolność (9,1%) i troska o chorych (8,0%). Mniejszą wagę przywiązywano do spraw kultury (4,8) i integracji Polski z Europą (4,6%). Jeszcze rzadziej respondenci wybierali temat bezrobocia (1,2%) i patologii społecznych (0,7%). Analiza jakościowa wykazała bardzo istotne powiązanie życia religijnego z ochroną życia od momentu poczęcia do naturalnej śmierci.

Wykres 5. Najważniejsze tematy nauczania papieskiego.

W swoim długim pontyfikacie Jan Paweł II poprzez liczne spotkania i pielgrzymki chciał do wszystkich dotrzeć z nauką Jezusa. Do najważniejszych tematów papieskiego nauczania respondenci zaliczają problematykę wiary i ściśle z nią związaną kwestię chrześcijańskiej moralności, zwłaszcza obrony życia. Przybliżenie Chrystusa całemu światu poprzez słowa: „Nie lękajcie się. Otwórzcie na oścież drzwi Chrystusowi”, stanowi, zdaniem badanych, kluczowy moment jego pontyfikatu. Chrystus jest celem i drogą życia, a Jego miłosierdzie źródłem nadziei dla każdego wierzącego człowieka. Wszyscy ludzie są dziećmi jednego Boga i powinni być dla siebie braćmi. Konsekwencją tego jest: pokój na świecie, pomoc dla ubogich, głodnych i chorych. Miłość i poszanowanie drugiego człowieka wynika z jego

godności i nie zależy od wyznania, pochodzenia, statusu finansowego czy wykształcenia.

Człowiekowi należy się szacunek na każdym etapie życia, bo jest on darem Bożym od poczęcia do naturalnej śmierci. Nie wolno nam ingerować w Boże plany. Życie ludzkie jest święte i nie można go nikomu odbierać. Bóg jest dawcą życia. Piąte przykazanie Dekalogu mówi, że zarówno aborcja, jak i eutanazja jest zabójstwem. In vitro nie jest zamysłem Boga. Człowiek nie rodzi się na szkle, lecz z miłości kobiety i mężczyzny. Bóg daje życie. Miłość Boża stwarza człowieka, a kobieta i mężczyzna partycypują w tej miłości poprzez akt małżeński. Broniąc moralnego nauczania Kościoła, jedna z respondentek konkluduje, przytaczając słowa Jana Pawła II z pielgrzymki do Polski:

Prawo do życia nie jest tylko kwestią światopoglądu, nie jest tylko prawem religijnym, ale jest prawem człowieka (kobieta, lat 65, wyksz. średnie).

Trzeba również zaznaczyć, jak wykazała przeprowadzona analiza jakościowa, że w grupie 176 badanych, znajdują się osoby popierające aborcję (2 osoby), eutanazję (4 osoby), in vitro (6 osób) i antykoncepcję (3 osoby). Ankietowani piszą:

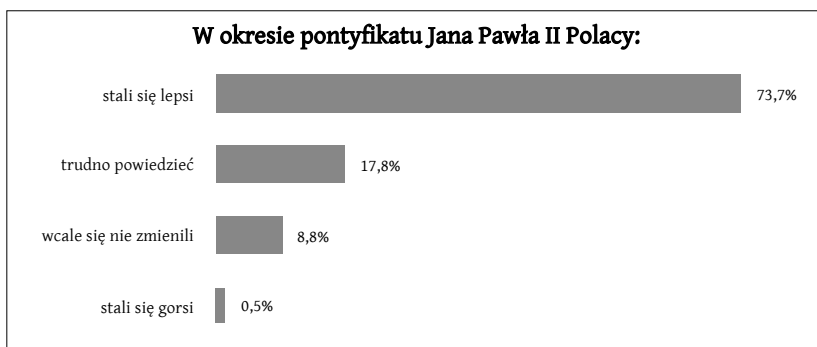
Mam na ten temat inne zdanie niż Jan Paweł II, dopuściłabym eutanazję, antykoncepcję oraz in vitro, oczywiście w jakimś mniejszym zakresie (kobieta, lat 71, wyksz. wyższe).

Zgadzam się z nauczaniem Jana Pawła II na temat aborcji, eutanazji i in vitro. Zastanawiam się czy antykoncepcja w głodujących regionach świata nie byłaby mniejszym złem (kobieta, lat 72, wyksz. wyższe).

5. Zmiana postaw a wstawiennictwo św. Jana Pawła II

Seniorzy dostrzegają duży wpływ pontyfikatu Jana Pawła II zarówno na Polaków, jak i na swoje indywidualne życie. Aż 73,7% badanych podkreśla, że Polacy stali się dzięki papieżowi lepsi, tylko 8,8% uważa, że wcale się nie zmienili, a 0,7% twierdzi, iż stali się gorsi, natomiast 17% nie potrafiło wyrazić swojego zdania.

Jan Paweł II miał również bardzo istotny wpływ na indywidualne życie słuchaczy UTW. Aż 84,6% z nich twierdzi, że był on duży (46,7%), a nawet bardzo duży (37,9%). Tylko 2,4% postrzega oddziaływanie na siebie papieża jako małe (2,4%) albo bardzo małe (0,6%). 11,8% ocenia wpływ papieża na swoje życie jako średnie.

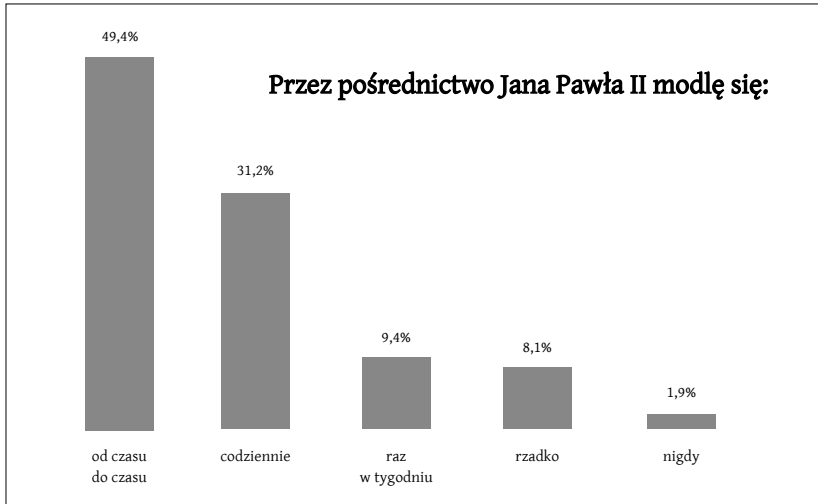

Wykres 6. Zmiany postaw za czasów pontyfikatu Jana Pawła II.

Respondenci podkreślają, że Jan Paweł II pokazał nowe kierunki, jakimi należy podążać w życiu. Udzielając wskazówek, pokazał, kim powinien być dla nas Pan Bóg. Uczył zaufania do Boga, ufności w miłosierdzie Boże, przyjmowania z pokorą niepowodzeń. Ojciec Święty wskazywał, co w życiu jest najważniejsze, budował u ludzi odwagę i optymizm. Ankietowani deklarują chęć, aby w swoim życiu codziennym respektować jego nauczanie. Chodzi o zerwanie z nałogami, głębszą modlitwę, walkę z egoizmem, pomoc dla bliźnich. Pragną zrealizować przynajmniej kilka jego wskazań dotyczących np. szacunku do każdego człowieka, troski o chorych, pomoc potrzebującym (kobieta, lat 70, wyksz. wyższe).

Posiadający duże doświadczenie życiowe słuchacze UTW wiedzą, że zmiana postaw, wiążąca się z pracą nad sobą, jest procesem trudnym i trwającym do końca życia, dlatego proszą o pośrednictwo świętego rodaka. Czują się też przynagleni, by pytać Pana Jezusa, jaką cechą charakterystyczną Karola Wojtyłę, spośród wymienianych w odmawianej Litanii do św. Jana Pawła II, winni wypracować w sobie.

Prawie połowa respondentów (49,4%) modli się do Boga za pośrednictwem św. Jana Pawła II. Aż 30% prosi o wsparcie świętego patrona codziennie. Co tydzień przyzywa Jana Pawła II 9,4% seniorów. Rzadko do świętego rodaka zwraca się 8,1%, a nigdy tylko 1,9% ankietowanych. Statystyka ta jest dowodem na to, że krakowski patron i rodak jest głęboko obecny w codziennym życiu respondentów.

Wykres 7. Częstotliwość modlitw za pośrednictwem św. Jana Pawła II.

W swoich modlitwach studenci UTW z UPJPII w Krakowie proszą najczęściej o błogosławieństwo dla dzieci i wnuków (29,2%), o zgodę w ojczyźnie (25,4%), o zdrowia dla siebie (22,6%) i o dobrą śmierć (7,5%). Rzadziej proszą o potomstwo dla dzieci i wnuków (4,3%), a prawie nigdy o poprawę warunków finansowych (2,6%).

Seniorzy modlą się także do świętego Jana Pawła II w innych intencjach. Proszą o to: aby Polska pozostała katolicka, o światło dla papieża Franciszka, o dobrych kapłanów. Inni modlą się za zagubioną młodzież, by się odnalazła w Panu Jezusie, za rodziny, o jedność

rozbitych małżeństw. Charakterystyczna jest modlitwa jednej seniorki. Brzmi ona:

Święty Janie Pawle II módl się za nami, aby Polska była wierna Bogu, krzyżowi i Ewangelii, abyśmy nie zapomnieli naszego dziedzictwa religijnego i kulturowego, abyśmy nie zapomnieli o naszych korzeniach i o naszych przodkach (kobieta, lat 70, wyksz. wyższe).

Podsumowanie

Podstawą oceny osoby świętego Jana Pawła II i jego pontyfikatu są wyniki uzyskane w badaniach ankietowych grupy 176 seniorów, w tym 156 kobiet z UTW UPJPII w Krakowie, które zostały przeprowadzone w listopadzie 2019 roku. Respondenci byli w przedziale wiekowym od pięćdziesiątego roku życia, aż do przekraczającego osiemdziesiąt lat. W zdecydowanej większości badani posiadali wyższe (56%) i średnie wykształcenie (38,3%). Ankietowani to osoby zdecydowanie wierzące (59,7%) i wierzące (35,8%), charakteryzujące się wysokimi praktykami religijnymi. Zdecydowana większość badanych słuchaczy UTW deklaruje uczęszczanie do Kościoła co niedzielę (78,6%), a nawet codziennie (15,9%).

Na podstawie tej grupy badawczej oceniono osobę Jana Pawła II, jego pontyfikat i możliwości pracy nad sobą, przy uwzględnieniu wsparcia świętego patrona. Dla ankietowanych św. Jan Paweł II jest przede wszystkim namiestnikiem Chrystusa (49,3%), głową Kościoła katolickiego (13,2%) i najwyższym autorytetem moralnym (19,1%). Jest on postrzegany jako człowiek głębokiej wiary (27,1%), mądrości (21,7%) i mocy ducha (12,2%).

Do głównych osiągnięć pontyfikatu należy zaliczyć odbudowę wiary (32,5%), obalenie komunizmu (28,5%) oraz pielgrzymowanie do wielu krajów (26,1%). Papież nauczył respondentów życia z Chrystusem, otworzył Kościół na świat, przyczynił się do przemian ustrojowych w Europie Wschodniej, podniósł godność narodu polskiego.

Do najważniejszych tematów nauczania seniorzy zaliczyli problematykę wiary (19,2%), miłości ojczyzny (16,7%), małżeństwa i rodziny (15%). Podkreślali w swoich wypowiedziach, co dokumentuje analiza jakościowa, szacunek papieża wobec człowieka. To Bóg jest Panem życia i śmierci,

a nie człowiek, przypominał światu Jan Paweł II. Wśród ankietowanych, tylko mała grupa miała odmienne zdanie w tej kwestii.

Pontyfikat św. Jana Pawła II miał na respondentów duży (46,7%), a nawet bardzo duży (37,9%) wpływ. Dzięki papieżowi, zdaniem 73,7% badanych, Polacy stali się też lepsi. Świadomość słuchaczy UTW, że zmiana postaw i praca nad sobą są zadaniem na całe życie skłania ich do częstej (49,4%), a nawet codziennej modlitwy (30%) do Boga za pośrednictwem św. Jana Pawła II. Intencje modlitw dotyczą również prośb o błogosławieństwo dla dzieci i wnuków (29,2%), o zgodę w ojczyźnie (25,4%) i o zdrowia dla siebie (22,6%).

Trzeba podkreślić, że przedstawione wyniki badań nie wyczerpują tematu. Są one tylko małym przyczynkiem do dalszych, trwających od lat, badań nad osobą i pontyfikatem św. Jana Pawła II. Niniejszy artykuł pokazuje opinie małej grupy słuchaczy UTW UPJPII w Krakowie, którzy wybrali uniwersytet papieski, często ze względu na osobę Jana Pawła II, którego już za życia uważali za świętego, a dziś jest dla nich orędownikiem u Boga w niebie.

Bibliografia

- Brańka P., *Religijność a percepcja Jana Pawła II przez młodzież*, Sosnowiec 2002.
- Dziedzic J., *Umieranie i śmierć Jana Pawła II a doświadczenie żałoby*, „Communio” 32 (2012) nr 3 (179), s. 147–167.
- Dziedzic J., *Żałoba po śmierci Jana Pawła II. Analiza ilościowo-jakościowa Księgi kondolencyjnej. Internauci w hołdzie Janowi Pawłowi II*, Kraków 2009.
- Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, nr 34, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/encykliki/evangelium_1.html (30.12.2019).
- Makselon J., *Fascynacja i wezwanie. Ostatni pobyt Ojca Świętego w PRL*, Rzym 1992.
- Makselon J., *Wezwanie i opór. Polacy a Jan Paweł II*, Rzym 1997.
- Makselon J., *Percepcja Jana Pawła II przed ostatnią wizytą w Polsce*, „Analekta Cracoviensia” 27 (1996), s. 73–84.
- Ratzinger J., „Pójdź za mną”. *Homilia na pogrzebie Jana Pawła II 8 kwietnia 2005*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_pogrzeb2_or_08042005.html (29.12.2019).
- Sasińska-Klas T., *Kanonizacja Jana Pawła II w 2014 roku. Jej medialny wizerunek w opiniotwórczych mediach drukowanych Polsce – rok po wydarzeniu*, w: *Wielkość czy autorytet? Jan Paweł II w przekazach polskich mediów podczas jego kanonizacji*, red. J. Olędzki, T. Sasińska-Klas, Warszawa 2016, s. 98–114.